

Mededelingenblad Heemkundekring Son en Breugel

Jaargang 43 nr. 5-----oktober 2017

ZOMEREXCURSIE NAAR GRAVE

Op zondagmiddag 20 augustus waren we met 26 leden en introducés in de mooie vestingstad Grave. Rond half 2 was iedereen aanwezig op het terras van café 'De Poortwachter' voor koffie of thee met appeltaart en daar was behalve het programma van die middag ook de weersverwachting een veel gehoord gespreksonderwerp, zeker toen de eerste druppeltjes regen vielen. Gelukkig bleef het bij die paar druppeltjes en was het de rest van de middag droog en liet de zon zich regelmatig zien.

Tegen half drie vertrokken we naar het Toeristisch Ontmoetingspunt bij het oude stadhuis dat dateert uit ca. 1650. Hier maakten we kennis met onze gids mevrouw Karin Verhaak, die ons als eerste meenam naar de St. Elisabeth-kerk. Dit was vroeger de grootste kruiskerk van Nederland, die bij diverse belegeringen van Grave en later een brand steeds zwaar beschadigd raakte en door iedere keer gedeeltelijke herbouw haar huidige wat onlogische vorm kreeg. Buiten de kerk staat een verkleinde kopie van het straffaard met een scherpe zitplaats waarop gestrafte militairen met gewichten aan de voeten hun tijd moesten 'uitzitten'.

We liepen door naar de protestantse kerk en daarna naar de plek waar het voormalige militair hospitaal stond en de voormalige kazerne 'Het Noorderblok'. Ondertussen werden we bijgepraat over de vroegere en huidige Graafse bevolking en de vele daar gevestigde instituten zoals een fors AZC en het welbekende Blindeninstituut.

Dan door naar het half-bastion 'Bekaf', met een mooi uitzicht op de jachthaven, de Maaspoort en, na een korte kennismaking met een lokale kunstenaar, twee bronzen kanonnen uit de Napoleontische tijd die tegenwoordig nog worden gebruikt om de start van verschillende evenementen aan te kondigen.

Langs de oude synagoge en het voormalig instituut voor visueel gehandicapte meisjes kwamen we in de oudste straten van de binnenstad waarin nog veel oude gerestaureerde huizen en logementen te bewonderen zijn.

Na een korte klim tot op 'De Kat', een kunstmatige berg met daaronder vijf kazematten, hadden we zicht op het voormalig 'Groot Arsenaal' daterend uit de 18^e eeuw dat in 1898 werd aangewezen als Rijks Psychiatrische Inrichting en in 1975 een bestemming kreeg als gevangenis. Daarna heeft het nog geëindigd als woongalerie en expositieruimte maar staat nu al enige tijd leeg.

Tot slot bezochten we de enige overgebleven toegangspoort tot de vesting Grave, de 'Hampoort'. Hierin is het Graafs Museum gevestigd, wat we gezien de tijd helaas niet meer konden bezoeken.

De wandeling was mede dankzij de enthousiaste en uitgebreide uitleg van onze gids die uitnodigde tot vele vragen zo'n drie kwartier uitgelopen. De meeste deelnemers vonden dit niet zo'n probleem en velen genoten nog even van de zon op een van de terrassen aan de historische markt.

***

LEZING "EEN NIET ZO GOUDEN EEUW"

Op woensdagavond 20 september jl. waren zo'n 50 geïnteresseerden aanwezig bij de door onze Heemkundekring georganiseerde lezing van Henk Roosenboom over de periode 1648 tot 1795 in onze provincie.

Henk legde ons, ondersteund door een mooie PowerPoint presentatie, uit dat de betrokken anderhalve eeuw vaak wordt gezien als een duistere tijd, de periode dat 'wij' onder de knoet van de protestanten zaten en uitgebuit werden, maar dat dit wel het tijdperk is geweest waarin onze provincie vorm gekregen heeft en waarin de kiem is gelegd voor het moderne Noord-Brabant.

Natuurlijk was het niet allemaal rozengeur en maneschijn en was er wel degelijk armoede en bestond veel onveiligheid.

De katholieke inwoners van Brabant werden geconfronteerd met de calvinistisch protestantse cultuur van het noorden. Natuurlijk zorgde dat voor de nodige problemen, maar geleidelijk aan groeiden beide partijen naar elkaar toe.

Henk wist de aandacht van zijn publiek goed vast te houden en zijn verhaal nodigde uit tot veel vragen waardoor het een interactieve avond werd waarvan we weer veel hebben opgestoken.

****

LEZING "DE ROMEINEN IN HET GROENE WOOD"

De volgende lezing van de Heemkundekring Son en Breugel vindt plaats op dinsdag 24 oktober 2017 om 20.00 uur in de Torenzaal van café 'De Zwaan', Markt 9 te Son en Breugel.

Het Groene Woud bestaat uit tien gemeenten, grote natuurgebieden en authentieke landschappen, gelegen tussen 's-Hertogenbosch, Tilburg en Eindhoven. De Romeinen waren daar zo'n 1900 jaar geleden zeer zichtbaar aanwezig maar omdat daarna onze voorouders het landschap een heel ander uiterlijk hebben gegeven moeten we vonden en vooral onze fantasie gebruiken om een beeld te krijgen van hoe het er destijds uitzag.

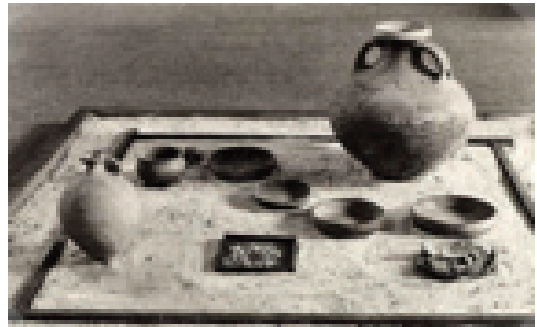
Zoals Julius Caesar vastlegde in zijn boek 'De Bello Gallico' kwamen de eerste Romeinen in het Groene Woud vanaf ongeveer 57 v. Chr.

Het Groene Woud was een bosrijk gebied met kleinschalige landbouw en veeteelt waar vanaf de eerste eeuw de Bataven

woonden. Er ontstond een bijzondere relatie tussen de Romeinse overheerser en deze Bataven. Ze werden bondgenoten van de Romeinen en belangrijke rekruten en leveranciers voor het Romeinse leger.

Tweehonderd jaar lang was Het Groene Woud een soort van 'industriegebied' voor de productiegoederen die nodig waren voor de Romeinse forten aan de grenzen.

Sporen van Romeinse nederzettingen zijn o.a. terug te vinden in Romeinse tumulusgraven (grafheuvels) in Esch, boerderijen in Lennisheuvel, de vicus Halder (dorpje waar producten zoals ijzerwaar en potten werden gemaakt voor de handel), Empel en Gemonde.

Vanaf 270 n. Chr. kwam er een einde aan de romanisering. De nederzettingen werden verlaten en er kwam geen nieuwe bewoning. Het Brabantse platteland werd volledig ontvolkt. De Romeinse leger troepen trokken het land uit wat enorme economische gevolgen had voor de bewoners van het Groene Woud.

Sjors van de Greef en Dirk Paagman

Sjors van de Greef, docent aardrijkskunde, en Dirk Paagman, docent geschiedenis, verzorgen deze lezing en vertonen daarna een film, die samen met hen gemaakt is door Henk Helsdingen. Voor deze film zijn opnames gemaakt in Esch, Lennisheuvel, Halder, Empel, het Archeon in Alphen aan den Rijn, het Noord-Brabants museum en het Oudheidkundig museum in Sint Michielsgestel.

Voor leden van de Heemkundekring is de toegang gratis, van niet-leden zal een bijdrage van 2 euro worden gevraagd.

****

SCHENKINGEN

- Dhr. C. van de Ven: boek met de genealogie van de familie van de Ven
- Dhr. N. Vogels, Heemkundekring Best: bidprentjes
- Dhr. G. van Eck: bidprentjes
- Mw. Den Opper: bonkaarten uit de oorlogstijd

****

Jan Overzee

Op zondag 3 september is Jan Overzee overleden. Hij was 93 jaar oud. Tot voor enkele maanden was hij nog twee avonden in de week bij ons aan het werk in het raadhuisje. Daar ontcijferde hij de oude moeilijk te lezen cijnsboeken.

Jan was een 'oude getrouwe' van de heemkundekring; hij was lid sinds 1976 en al die jaren actief.

Hij was van 1983 tot 1997 lid van het bestuur namens de fotogroep. Geboren in Haarlem uit een Friese familie was Jan een van de meest betrokken leden van onze Brabantse kring.

Jan maakte prachtige foto's, waarvan een groot aantal te vinden zijn in de fotocollecties op onze website (de tekeningen en aquarellen die daar onder de naam Overzee staan, zijn van de hand van Jan z'n vader Klaas).

Hij schreef meer dan veertig artikelen voor ons tijdschrift Heem.

Jan transcribeerde talloze schepenakten en maakte ze vanuit het oude handschrift leesbaar in de computer. Dat deed hij ook met oude belastingregisters, inclusief de oude cijnsboeken vanaf de 15^e eeuw.

We missen zijn hartelijkheid, wijsheid, bescheidenheid, hulpvaardigheid. Kortom; we missen Jan.

Joop Dijsselbloem

****

HET BESTUUR VAN DE KRING BESTAAT UIT:

- Voorzitter:** Dhr. J.C. den Uijl
voorzitter@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-473160
- Secretaris:** Dhr. F.H.A. Wilbrink
secretaris@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-473049
- Penningmeester:** Dhr. C. Verdonschot
penningmeester@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-475680
- Archeologie:** Dhr. B. van Gils
archeologie@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-476428
- Documentatie:** Mw. J. Dijsselbloem-Visser
documentatie@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-473331
- Lezingen
en excursies:** Dhr. Th. van Dommelen
excursies@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-473310
- Dhr. D.S. van Hattum
webmaster@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-471008
- Dhr. J.B.M. de Vries
ledenadmi@hkksonenbreugel.nl
Tel. 0499-472546
- Website:** www.hkksonenbreugel.nl
- Social Media:** Facebook en Twitter

ISSN 2405-8777

Werkgroepen:

De werkgroepen houden zich bezig met:

- Documentatie
- Genealogie
- Foto's, bidprentjes en familieberichten
- Het project 'Kadastrale Atlas'
- Monumenten
- Archeologie

Bezoekadres Heemkamer:

Oude Raadhuis, Markt 1, 5691 AR Son
Tel. 0499-323359 (op werktijden)

Werktijden in het Raadhuisje:

Maandag van 09.00 - 16.00 uur en 19.30 - 21.30 uur.
Donderdag van 14.00 - 16.00 uur en 19.30 - 21.30 uur.

Openingstijden Heemkamer:

Maandag van 09.00 - 16.00 uur
Donderdag van 14.00 - 16.00 uur
Maandag- en donderdagavond: 19.30 - 21.30 uur
(alleen op afspraak, tel. 0499-473331)

Publicaties:

- Heem Son en Breugel (4x per jaar)
  - Mededelingenblad (7x per jaar)
- Voor overige publicaties zie onze website

Verspreiding publicaties:

Mw. J. Verdonschot-Brewel
Tel. 0499-475680

Lidmaatschap:

Contributie € 21,- per jaar.
Gezinsleden € 12,-

Hierin zijn begrepen:

- Tijdschrift 'HEEM SON EN BREUGEL'
- Mededelingenblad
- Lezingen en organisatie van excursies

Rekeningnummer bij de ING bank:

NL26 INGB 0004 0760 74 ten name van Heemkundekring
SON en BREUGEL

Abonnement 'In Brabant':

U kunt zich via de Kring abonneren op het Tijdschrift
'In Brabant', voorheen 'Brabants Heem', tegen een
gereduceerd tarief.

Rekeningnummer bij de ING bank:

NL26 INGB 0004 0760 74
ten name van: Heemkundekring Son en Breugel

Kamer van Koophandel

Inschrijvingsnummer 40235677